

Zaměření a funkce sociálního lékařství (SL)

Doc. MUDr. Lubomír Kukla, CSc.

1. Sociální lékařství v soustavě lékařských věd

- Otázky struktury a funkce organismu, zdraví a nemocí člověka lze studovat na třech základních stupních:
 - a) na úrovni molekul, buněk, orgánů
 - b) lidského individua
 - c) lidských skupin

- Z tohoto členění vychází i dělení lékařských oborů na:
 - a) základní biomedicínské obory, které studují člověka na úrovni viz a)
 - b) klinické biomedicínské obory, které se věnují především stanovení diagnózy a léčbě
 - c) sociomedicínské obory, které jsou orientovány na zdravotní problémy lidských skupin

Z hlediska SL nás zajímá především skupina třetí:

které medicínské, sem patří?

- hygiena (preventivní lékařství)
- epidemiologie
- SL
- veřejné zdravotnictví
- lékařská etika
- psychologie
- historie medicíny apod.

Většina současných zdravotních problémů přesahuje rámec tradičního biomedicínského přístupu. Jde v podstatě o problémy bio-psycho-sociální – proto jsou důležité znalosti z dalších oborů:

- ekonomie a řízení zdravotnictví
- systémová analýza
- právo a zdravotnická legislativa
- statistika a informatika, včetně taxonomie
- demografie a sociologie
- ekologie
- sociální psychologie a politologie
- a řada dalších

2. Zaměření oboru

- SL je vědní, medicínský a interdisciplinární obor, který se zabývá zdravím populace a péčí o zdraví ve společnosti.

Smyslem je:

- studium zdravotního stavu obyvatelstva (včetně zdravotních potřeb obyvatelstva)
- pochopení, tvorba, plné využití, hodnocení a optimalizace systému péče o zdraví (zdravotní politika, zdravotní programy, soustava zdravotnických služeb, opatření správní, legislativní, ekonomická apod.)

s cílem: přispět ke zlepšení zdraví lidí.

Mezinárodně:

- Obor se opírá o evropskou zdravotní strategii WHO (Světové zdravotnické organizace) Zdraví 21 a o zkušenosti jednotlivých zemí v oblasti systému péče o zdraví a zdravotnictví. Jde především o výzkum, výuku a výchovu.

Poslání SL:

- A) Funkce poznávací a metodická
- B) Funkce hodnotová, postojová a morální
- C) Funkce výchovná
- D) Funkce aplikační a formativní
- E) Funkce koordinační a integrační

Ad A)

- SL se zabývá: JEVY, které lze definovat, měřit a poznávat
VZTAHY, které lze kvantifikovat a vysvětlit
HYPOTÉZAMI, které lze ověřit
- V principu je o moderní epidemiologii, která studuje události, které mají vztah ke zdraví. Využitím výsledků studia se zvládají zdravotní problémy.

Ad B)

Významnou disciplínou v této oblasti je lékařská etika jako:

„kritické zkoumání morálních aspektů rozhodování v oblasti zdravotní péče“.

Ad C)

- výuka pregraduální na lékařských fakultách
- výuka postgraduální
- další vzdělávání všech zdravotnických pracovníků
- výchova orientovaná na širokou občanskou veřejnost

Ad D)

- Jde o přípravu návrhů a ověření nejrůznějších opatření, jejichž smyslem je vytváření, funkce, kontrola i hodnocení systému zdravotní péče

Ad E)

- Jde o hledání obecných zákonitostí a podstatných vztahů mezi životním stylem, životním prostředím, soustavou zdravotnických služeb, úrovní a rozložením zdraví ovlivnitelností determinant zdraví apod.

3. SL jako předmět výuky

Obecné cíle výuky SL jsou:

- A) kognitivní
- B) metodické
- C) hodnotové
- D) formativní (aplikační)

Ad A)

Obsah ***požadovaných vědomostí*** lze shrnout do 4 základních (vzájemně se překrývajících) oblastí:

- a) Společnost a zdraví
- b) Teorie zdraví a nemoci
- c) Systém péče o zdraví a zdravotnictví
- d) Soustava zdravotní péče v ČR, její historie, stav a perspektivy

Ad Aa) **Společnost a zdraví**

- Jde v podstatě o politické, hodnotové a ekonomické determinanty zdravotní situace a péče o zdraví. Sociologii zdraví a medicíny, filosofii medicíny jako východiska koncepčního myšlení ve zdravotní péči.

Ad Ab) Teorie zdraví a nemoci

Východiskem je:

- široce pojímaná epidemiologie (zdraví, nemoc, klasifikace nemocí, přirozená historie nemoci),
- demografie,
- měření zdraví populace,
- poznatky o příčinách, projevech, následcích nemocí
- rozložení a dynamika poruch zdraví v populaci
- společenský a ekonomický význam nemoci
- zdravotní potřeba
- zdravotní stav a kvalita života

Ad Ac) **System péče o zdraví a zdravotnictví**

- systémové pojetí péče o zdraví
- soustava zdravotnických zařízení a služeb
- zdravotnický informační systém
- zdravotní systémy ve světě (WHO, evropská zdravotní strategie)
- formy zdravotní péče (ochrana a podpora zdraví, prevence, diagnostika a terapie, rehabilitace a sociální reintegrace)
- zdravotní a sociální péče

Ad Ad) Soustava zdravotní péče v ČR, její historie, stav a perspektivy

- aktuální problémy transformace zdravotní péče
- hlavní zdravotní problémy a možnosti jejich zvládnutí
- úloha státu v péči o zdraví
- principy a základní metody managementu zdravotnických zařízení
- zdravotní pojištění, jeho cíle, formy, možnosti
- privatizace zdravotnických zařízení
- zdravotnická legislativa (právní a etické aspekty zdravotní péče)
- management zdravotnických zařízení
- kvalita zdravotní péče

Samozřejmě, že musíme léčit lege artis, ale i náš vztah (zdravotníků) musí být nejen profesionální, ale i lidský. Viz příklady...